

Demokrat Parti Döneminin Önemli Muhalif Dergilerinden: Dün ve Bugün

Firdes Temizgüney*

Giriş

İkinci Dünya Savaşı'nın bitmesiyle birlikte, dünya üzerinde ortaya çıkan yeni dengeler, ülkelerin kendi iç siyasetlerini değerlendirmelerini gerektirmiştir. Türkiye'de 27 yıldır devam eden tek parti iktidarı gerek bu dış koşullar gerek yönetimi iyice yıpratmış olan iç koşullar nedeniyle çok partili hayata geçiş kararı alınmıştır¹. Böylece çok partili hayata geçişle birlikte 1946 yılında kurulan DP, 1950 yılında yapılan seçimler sonucunda CHP iktidarına son vererek yönetime geçmiştir. DP'nin iktidar vaatleri arasında basın özgürlüğünün sağlanacağını olması, tek partili dönemde fazlasıyla baskıya maruz kalan basından oldukça fazla destek görmesine sebep olmuştu. Basının DP'ye olan desteğinin seviyesi o kadar yüksekti ki seçimden sonra DP'liler her karşılarna çıkan gazeteciye “*siz çalıştınız, siz kazandınız, sizin eserinizdir bu bayram!*” şeklindeki söylemlerle iltifatlarda bulunmuşlardır². Nitekim seçimlerin ardından DP, hükümet programında basınla ilgili geniş düzenlemelere yer vermiştir. Bu sebeple DP'nin ilk iktidar döneminin en önemli çalışmalarından biri, kuruluşundan itibaren büyük destek gördüğü basına yönelik olmuştur. Hemen bir kanun tasarısı hazırlanıp meclise sunulmuş ve bu tasarı 15 Temmuz 1950'de kabul edilerek 21 Temmuz'da yürürlüğe girmiştir³. Yeni kabul edilen 5680 sayılı Basın Yasası ile 1931 tarihli Matbuat Kanunu ve sonrasında yapılan değişikliklerle kurulan güdümlü basın anlayışı yıkılmış ve hükümetin basın üzerindeki denetimi hemen hemen kaldırılmıştır⁴.

* Dr. Öğr. Üyesi, Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Erzurum/TÜRKİYE, temizguney@hotmail.com ORCID:0000-0002-1412-0439

1 Ayşe Elif Emre Kaya, “Demokrat Parti Döneminde Basın-İktidar İlişkileri”, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, S. 39, İstanbul 2010, s. 94.

2 İsmail Cem Feridunoğlu, “Çok Partili Siyasi Hayatımızda Medya Siyaset İlişkileri Bağlamında İktidar Olgusu”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, IX/44, 2010, s. 1050.

3 Resmî Gazete, S. 7564, 24 Temmuz 1950.

4 Alpay Kabacalı, *Türk Basınında Demokrasi*, Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, Ankara 1994, s. 230; Nuran Yıldız, “Demokrat Parti İktidarı ve Basın”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, LI/1, 1996, s. 487.

DP dönemi basınla ilgili düzenlemeler birbiri ardına devam etti. 1 Ağustos 1951'de gazetelere dağıtılacak resmi ilanlara ilişkin Bakanlar Kurulu Kararnamesi yürürlüğe girdi. Kararname ile o zamana kadar özel bir şirket aracılığıyla gazetelere eşit olarak dağıtılan resmi ilanların, bundan böyle hükümetin takdir ettiği ölçülerde ve hükümet eliyle dağıtılması onaylandı⁵. Böylece resmi ilanlar basına dağıtılırken hem baskı hem de destek aracı olarak görülmüş ve kullanılmıştır⁶.

Basınla ilişkileri güçlendiren bir diğer düzenleme de gazetecilerin sosyal haklarını tanıyan ve “Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanun”⁷ adını taşıyan 5953 sayılı kanundur⁸.

DP ile basın arasındaki iyi giden ilişkiler, 1953 yılında yapılan düzenleme ile sancılı bir döneme girdi. 15 Temmuz 1953'de Ceza Kanunu'nda yapılan değişiklikle daha önce sıfat ve hizmetlerinden dolayı bakanlara yapılan hakaretin takibi şikâyete bağlıyken, artık savcılık bakanın onayını alarak kendiliğinden kovuşturma açabilecekti⁹.

DP'nin basının tepkisini çeken en önemli adımı ise 1954 seçimleri öncesinde Basın Kanunu'yla ilgili iki ayrı düzenleme ile gerçekleşti: Bunlardan ilki, 9 Mart'ta basın davalarına bakacak mahkemelerle ilgiliydi. İkincisi ise yeni yasa çıkartmak oldu. 9 Mart 1954'te Basın Kanunu'nun 36. maddesi, 6337 sayılı kanun ile değiştirilerek, ağır cezayı gerektiren basın suçlarının Ağır Ceza Mahkemelerinde görülmesi yasalaştırıldı¹⁰. Aynı gün 6334 sayılı ve “Neşir Yoluyla veya Radyo ile İşlenecek Bazı Cürümler Hakkında Kanun” isimli düzenleme kabul edildi. Kanunun en çok tartışılacak hükmü ise gazetecinin olayı bulup yazma ve ortaya çıkarma hakkını ortadan kaldıran ispat hakkının elinden alınmasına ilişkin hüküm oldu¹¹.

1954 seçimlerinden sonra kurulan Menderes Hükümetleri de programlarında genel anlamda özgürlüklere değinmekle birlikte basın ve düşünce özgürlüğüne

5 Hamza Çakır-Deniz Elif Yavalar, “Demokrat Parti İktidarı ve Basın”, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S. VI/3, 2017, s. 261-262.

6 Haydar Tunçkanat, *27 Mayıs 1960 Devrimi (Diktadan Demokrasiye)*, Çağdaş Yayınları, İstanbul 1996, s. 55.

7 Resmî Gazete, S. 8140, 20 Haziran 1952.

8 Barış Bulunmaz, “Türk Basın Tarihi İçerisinde Demokrat Parti Dönemi ve Sansür Uygulamaları”, *Öneri Dergisi*, 10/37, 2012, s. 208.

9 Resmî Gazete, S. 8458, 15 Temmuz 1953; Tunçkanat, *age.*, s. 69.

10 Mustafa Albayrak, *Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960)*, Phoenix Yayınevi, Ankara 2004, s. 277.

11 Kaya, *agm.*, s. 99; Cem Eroğul, *Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi*, İmge Kitabevi, Ankara 1990, s. 120.

ilişkin açıklamalara yer vermedi. Bununla birlikte 30 Haziran 1954'de Seçim Kanunu'nda değişiklik yapılarak, radyonun siyasi partilere kapatılması sağlandı. Bu maddeye dayanarak iktidar radyoyu hükümet adına istediği gibi kullanacaktı¹².

1956 yılında Basın Kanunu üzerinde yapılan değişikliklerle yeni düzenlemelere gidildi. Tüm baskılara rağmen çok sayıda muhalif gazete ve dergi yayın hayatına devam etmeye çalışırken, yeni yayınlar da çıktı. Bu süreçte yayınlanmaya başlayan önemli muhalif dergilerden biri de Dün ve Bugün Dergisi oldu.

Dün ve Bugün Dergisi

Dün ve Bugün Dergisi, 4 Kasım 1955 – 5 Aralık 1956 tarihleri arasında toplam kırk sekiz sayı ve üç cilt olarak yayınlanan haftalık ve resimli siyasi bir dergidir. Eşref Ekicigil ve Feridun Kandemir yönetimindeki Dün ve Bugün Dergisi, dönemin önemli muhalif dergilerinden biri oldu. Derginin yazı işleri müdürlüğünü de yine Kandemir üstlenirken, sekreterliğini ise Recep Ekicigil yapmaktadır. Çok sayıda yayında imzası bulunan ve Nuruosmaniye Caddesindeki Ekicigil Yayınevi tarafından yayınlanan derginin, yazar kadrosu ise oldukça geniştir: İsmet Yenisey, Hüsnü Himmetoğlu, Tarık Mümtaz Göztepe, Zeynel Besim Sun, Fahri Can, Ercüment Ekrem Talu, Münir Süleyman Çapanoğlu, Cüneyt Eken, Lütfi Arif Kenber, Nurettin Artam, Altan Tan, Hüsnü Oğuz Erkmen, Kemal Yalaz, Nizamettin Nazif Tepedelenlioğlu, Sadettin Işık, Raif Karadağ, Burhan Felek, Erman Gülen, Tunç Onurer gibi yazarların yanı sıra DP'den ayrılan Fuat Köprülü, Muhlis Ete, Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu, Enver Güreli ile Osman Alişiroğlu başta olmak üzere dönemin önemli muhalif siyasi isimlerinin dergide yazdığı dikkat çekmektedir. Bunun yanı sıra çok sayıda yazarın farklı tarihlerde ve gazetelerde yayınlanmış yazılarına da yer verilmiştir. Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Hüseyin Cahit Yalçın, Namık Zeki Aral ve Hicret Cambazoğlu gibi yazarların Ulus Gazetesi'nde yayınlanan yazıları bunlar arasındadır. Ayrıca dergide, bu yazarlardan başka dönemin önemli isimleri ile yapılan röportajlar da geniş bir yer tutmaktadır. Daha çok İsmet Yenisey, Feridun Kandemir ve Kemal Yalaz'ın ülkenin içinde bulunduğu dönem ve gelişmelerle ilgili olarak Şemsettin Günaltay, Fethi Çelikbaş ve Nüvit Yetkin gibi DP'ye karşı kanadın önemli kişileriyle yaptıkları röportajlar derginin muhalif yönünü ortaya çıkarmaktadır. Yine aynı yazarların geçmişteki olaylarla ilgili yaptığı röportajları, dünü yaşayanların dilinden ve canlı tanıklarıyla göstermeye çalışmaktadır. Bu bağlamda dergi, önemli hatırat tefrikalarını ihtiva etmektedir.

12 Yıldız, agm., s. 493.

Derginin, “dün” olarak nitelendirdiği geçmiş zamanı bir başka ele alış biçimi de her sayıda yer alan yazı dizileridir. Bu yazılar, “*Dünden Ne Haber*”, “*Geçmiş Zaman Olur ki*”, “*Evvvel Zaman İçinde*” ve “*Hey Gidi Günler Hey!*” başlıklarıyla okuyucuyla buluşmuştur.

Derginin bir diğer özelliği de resimli oluşudur. Kapak resminin yanı sıra yine derginin iç sayfalarında yazıya konu olan kişi ya da olaylarla ilgili çok sayıda fotoğraf ve resim kullanılmıştır.

Çıktığı dönem boyunca 60 kuruş olarak fiyat belirlenen dergi, ilk sayılarında yaklaşık 36 sayfa yayınlanırken, sayfa sayısı giderek azaltılmış, özellikle iktidarın muhalif basına karşı takındığı tavır ve kâğıt temin etme konusunda yaşanan sıkıntı bunda etkili olmuştur. Nitekim derginin muhalif yönünü giderek kaybettiği son sayılarında tekrar eski hacminde çıktığı dikkat çekmektedir.

Derginin ilk sayısında çıkış amacı, “dünün hala yaşayan hatıralarını derleyip toparlayarak bugüne ve yarına mal etmek” şeklinde açıklanmıştır. Böylece dergi, dünü bugüne gösteren bir ayna olarak, zaman açısından gerek Osmanlı gerek Millî Mücadele ve Cumhuriyet dönemi ile ilgili yazıların yanı sıra DP döneminin önemli olaylarını muhalif bir dille ele almıştır. Ancak 1956 basın kanunundan sonra derginin muhalif kanadının ciddi bir değişikliğe uğradığı dikkat çekmektedir. Bundan sonra dergi bu çizgisinden ayrılarak daha çok hatırat tefrikalarına yer vermiş, son sayılarına ise imzasız yazılar hâkim olmuştur.

Osmanlı Dönemi Yazıları

Dergide, dünün başlangıcı olarak kabul edilen Osmanlı dönemi ile ilgili çok sayıda yazı bulunmaktadır. Osmanlı'nın daha çok son dönemlerini konu edinen dergide, II. Abdülhamit'in padişahlığı boyunca yaptığı uygulamaları eleştirel bir yaklaşımla ele alınmıştır. Nitekim derginin Abdülhamit dönemini baskı rejimi olarak gören, “*Dünkü Hürriyet Yolcuları*” başlıklı tefrikası¹³, Osmanlı sarayına isyan edip, Avrupa'da meşrutiyet ve hürriyet adına mücadele eden, bunun için gazete çıkarmak gibi faaliyetlere girişen Yeni Osmanlıların başlattığı hareketi konu ediniyordu.

Dergide tarihe, rejime karşı gerici isyan olarak geçen ve Abdülhamit'in saltanatına son veren 31 Mart Olayı ise Kandemir'in kaleminden yine bir tefrika olarak çıkmıştır. “*İstanbul'a Kan Ağlatan 31 Mart Hadisesi*” başlığını taşıyan bu yazı dizisi¹⁴, derginin ilk sayısından itibaren yayınlanmıştır.

13 Dün ve Bugün Dergisi, 22 Haziran 1956, II/33, s. 16-18.

14 Dün ve Bugün Dergisi, 4 Kasım 1955, I/1, s. 31-32.

Dergide, 31 Mart Olayı'nı bastıran Hareket Ordusu'nun başındaki Mahmut Şevket Paşa'yı bir kurtarıcı olarak değerlendiren imzasız bir yazıda, Balkan Savaşları sırasında ilk tayyareleri yabancı pilotlara uçurtmaya mecbur kalan Osmanlı'da, yine onun gayreti ile Türk tayyareciliğinin temelini atıldığı dile getirilmiştir¹⁵. Mahmut Şevket Paşa'nın öldürülmesi ise Burhan Felek tarafından kaleme alınmıştır¹⁶.

Dergideki Osmanlı algısı, devletin Birinci Dünya Savaşı'na katılması ile farklı bir mahiyet kazanacak, ders alınması gereken bir dönem olarak ve daha çok idarecilerin suçlandığı yazılarla okuyucuyla buluşacaktır. Münir Süleyman Çapanoğlu'nun "*İbretle Okunacak Bir Siyasi Vesika*" adlı yazısı da bu minvaldedir. Yazıda, tüm uyarılara rağmen devletin savaşa hazırlıksız girişine sebep olarak Enver Paşa'ya işaret edilirken, Mehmet Reşat ise savaşa girişten bile habersiz, sarayında uyuklayıp duran bir padişah şeklinde resmedilmektedir¹⁷.

Savaşa girişin asıl müsebbibi olarak görülen İttihatçı liderlerden Enver Paşa'nın bir adım daha önde olduğu dikkat çekmektedir. Kandemir tarafından derginin 11. sayısından itibaren yayınlanan ve "*Cavit Bey Enver Paşayı İtham Ediyor*" başlıklı tefrikası bu bağlamdadır. Talat Paşa'ya karşı kısmen olumlu bir tavır takınan dergi¹⁸, İttihatçı liderler arasındaki ihtilaflara¹⁹, ayrıca bu kişilerin nerede ve nasıl öldüklerine dair bilgilere de yer vermiştir²⁰.

Birinci Dünya Savaşı'nın övgüyle anlatılan en önemli olayı ise Çanakkale Savaşlarıdır. "*42 Yıl Evvel Bugün Kazandığımız Çanakkale Zaferi*", Çanakkale Savaşlarına dair resimlerle birlikte ve Çanakkale deniz muharebelerinde önemli

15 Dün ve Bugün Dergisi, 13 Temmuz 1956, II/36, s. 12-13.

16 Dün ve Bugün Dergisi, 22 Haziran 1956, II/33, s. 12-14.

17 Dün ve Bugün Dergisi, 9 Aralık 1955, I/6, s. 4-5.

18 Bu bağlamda, Fahri Can'ın "*Düinküler Nasıldılar?*" yazısı dikkat çekmektedir. Can, Talat Paşa'nın resminin de bulunduğu ve "*Devrin Fazilet Örneği Talat Paşa*" başlıklı yazısında, Padişah Mehmet Reşat döneminde yaşanmış bir amya yer vererek, Talat Paşa'nın Padişahın kendisine ev alma isteğini reddettiğini belirtiyordu (Dün ve Bugün Dergisi, 13 Nisan 1956, I/24, s. 3). Can, yazısını bir taraftan Talat Paşa'nın gösterdiği bu örnek davranışını dile getirmek, diğer taraftan da dönemin siyasetçilerinin tutumlarını eleştirmek adına kaleme almıştır. Fahri Can'ın bu yaklaşımında şüphesiz ki kendisinin eski bir İttihatçı olmasının büyük payı vardır.

19 Kandemir'in bu ihtilafla ilgili yazısı, Dün ve Bugün Dergisi, 24 Şubat 1956, I/17, s. 23-24, 27.

20 Dün ve Bugün Dergisi, 16 Mart 1956, I/20, s. 22; 15 Haziran 1956, II/32, s. 14-15, 21. Dergide, İttihat ve Terakki hakkında Fahri Can'ın bir başka yazısı için bk. Dün ve Bugün Dergisi, 25 Mayıs 1956, II/30, s. 13.

bir yere sahip olan Selahattin Adil Paşa'nın anlatımıyla dergide yer almaktadır²¹. Ayrıca derginin 19. sayısında, savaş sırasında, Suriye, Filistin ve Lübnan'dan seçilen ve Araplardan oluşan ilmi heyetin cepheyi ziyaretleri ile bu heyete eşlik eden Uryanizade Ali Vahit Efendi'nin Çanakkale'de gördüklerine dair yazmış olduğu notlarından parçalara da yer verilmiştir²².

Savaş yıllarına dair işlenen bir başka konu da Irak Cephesi ve bu cephedeki gelişmelerdir. Dergide tefrika şeklinde yayınlanan Irak Cephesi yazıları, Birinci Dünya Savaşı'na Irak'ta, gönüllülerden oluşan "Osmançık Gönüllü Taburu"nun bir mensubu olarak katılan ve aynı zamanda CHP Kocaeli Milletvekili Hamza Osman Erkan tarafından kaleme alınmıştır. Erkan yazılarında, Osmançık Gönüllü Taburu'nun²³ yanı sıra Süleyman Askeri²⁴ ve Mehmet Fazıl Paşa²⁵ gibi Irak Cephesi'nde önemli yere sahip kişiler ile yine bu cephede yapılan savunmada Irak'ın önde gelen Arap aşiretlerinden birisinin lideri olan ve Osmanlı ordusu için gösterdiği yararlılıklarla adını duyuran Uceymi Sadun Paşa hakkında da bilgilere yer vermiştir²⁶.

Dergide, Osmanlı dönemi ile ilgili en fazla yazının yer aldığı bir diğer konu da Vahdetin'in padişah olarak başa geçmesi ve döneminin gelişmeleri ile ilgiliydi. Bu süreç Tarık Mümtaz Göztepe'nin "*Bu son Padişahın, tahta çıkarken kuşandığı kılıç mı uğursuzdu, yoksa kendisi mi?*" şeklindeki ifadesiyle uğursuz bir dönem olarak değerlendirilmiştir²⁷. Yine derginin, İstanbul'un işgalini pek çok yazıda işlediği görülmektedir²⁸.

İstanbul'un işgali sonrası Mart 1919'da Damat Ferit Paşa'nın sadrazam oluşu ve İtilaf Devletlerinin baskısı ile özellikle İttihatçıların ve dönemin idarecilerinin

21 Dün ve Bugün Dergisi, 16 Mart 1956, I/20, s. 4-5.

22 Bu heyet ve seyahat esnasında onlara eşlik eden Uryanizade Ali Vahit Efendi'nin amlarıyla ilgili bilgi için bk. Serpil Sürmeli, "Çanakkale Cephesi'nde Arap İلمي Heyeti ve Uryanizade Ali Vahit Efendinin Anıları", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, XVIII/53, 2002, s. 373-404.

23 Dün ve Bugün Dergisi, 18 Mayıs 1956, II/29, s. 18-20.

24 Dün ve Bugün Dergisi, 4 Mayıs 1956, II/27, s. 10-11; 11 Mayıs 1956, II/28, s. 10-11.

25 Dün ve Bugün Dergisi, 20 Nisan 1956, II/25, s. 10-11.

26 Dün ve Bugün Dergisi, 25 Mayıs 1956, II/30, s. 10-11. Irak Cephesi'ne dair bir başka tefrika da 31-40. sayılarda isimlessiz olarak yayınlanan "*Bağdat'ı Nasıl Kaybettik*" başlığını taşıyordu. Kut'ül Amare'de gülen harp talihinin neden birdenbire değiştiğini anlatan yazı dizisinde, "Kut'ül Amare Kahramanı" olarak bilinen Halil Paşa'nın anıları öne çıkmaktadır (Dün ve Bugün Dergisi, 1 Haziran 1956, II/31, s. 18-19; 15 Haziran 1956, II/32, s. 18-19).

27 Dün ve Bugün Dergisi, 4 Kasım 1955, I/1, s. 16-17.

28 Dün ve Bugün Dergisi, 22 Haziran 1956, II/33, s. 9, 27.

yargılanacağı Divan-ı Harb-i Örfi Mahkemelerinin kuruluşu ve yaptığı haksız yargılamalar²⁹, idam kararları³⁰, tutuklu kişilerin bulunduğu Bekirağa Bölüğü sıklıkla işlenen konular arasında yer almaktadır.

Dergideki yazılardan yola çıkarak, büyük bir acizyet içinde yansıtılan gerek Padişah Vahdettin gerek Damat Ferit'in yurt dışına çıktıktan sonraki yaşamları ve ölümleri, bir nevi önceki dönemlerin, özellikle Millî Mücadele karşısındaki tutumlarının bir rövanşı olarak işlenmektedir. Tark Mümtaz Göztepe, "*Damat Ferit Nasıl Can Vermişti?*" başlığı altında, Damat Ferit'in Menton'daki yaşantısını ve nasıl öldüğünü yazarken, Vahdettin'in ölümü ise sürekli yanında bulunan emektarı Tütüncü Baş Kayserili Şükrü'nün anlatımları ile aktarılmıştır³¹.

Millî Mücadele ve Cumhuriyet Dönemi Yazıları

Dün ve Bugün Dergisi'nin zaman olarak ikinci başlangıcı kabul edilen Millî Mücadele ve Cumhuriyet dönemi yazıları, çok partili hayata geçiş olan 1946 yılına kadarki dönemi kapsamakta, çok sayıda yazı ve tefrika ihtiva etmektedir. Derginin ilk dört sayısının kapağında Mustafa Kemal Atatürk'ün resmedilmesi, bu dönemin ne kadar önemsendiğinin de bir göstergesidir.

Millî Mücadele dönemi dergide, öncelikle bu mücadeleye katılmak için Anadolu'ya kaçanların veya cephaneye kaçırılanların anılarına yer verilerek ele alınmıştır. Dergi yazarlarının büyük bir kısmı Millî Mücadele'ye tamk olan, hatta fiilen katılan kişiler oldukları için yazı sayısı ve çeşitliliği oldukça fazladır. Bunlardan Millî Mücadele'ye fiilen katılan, Karakol Cemiyeti'nin kuruluşu ve teşkilatlanmasında rol alan, bu dönemle ilgili Yakın Tarihimiz Dergisi'nde de önemli değerlendirmelerde bulunan Fahri Can'ın yazıları dikkat çekicidir. Can, okuldan hocası olan Adnan Adıvar ve eşi Halide Edip Adıvar'ın, Anadolu'ya geçişlerinde bizzat kendilerine refakat etmiş, bu geçişi yazılarına taşımıştır³². Anadolu'ya kaçanlar arasında dönemin önemli gazetecileri de vardı. Bunlardan biri, Nebizade Hamdi Bey'dir. "*Çarşafa Bürünmeye Mecbur Olan Gazeteci*" yazısı ile Nebizade Hamdi Bey kaçış hikâyesini,

29 Dergide bu mahkemelerde yargılananlardan Hilmi Uran, Urfa Mutasarrıfı Nusret Bey ve Dramalı Rıza Bey'le ilgili çıkan yazılar için bk. Dün ve Bugün Dergisi, 29 Haziran 1956, II/34, s. 4-5; Dün ve Bugün Dergisi, 10 Şubat 1956, I/15, s. 5-6; Dün ve Bugün Dergisi, 20 Ocak 1956, I/12, s. 6-7.

30 Tark Mümtaz Göztepe ise, "*asılanların karşısında, huşlarını almak için kahwelerini içe içe nargilelerini fıkurdatanlar vardı*" sözleriyle Hürriyet ve İtilaf Fırkaları muhaliflerin taşkın hareketlerini eleştiriyordu (Dün ve Bugün Dergisi, 27 Ocak 1956, I/13, s. 20, 27).

31 Dün ve Bugün Dergisi, 17 Şubat 1956, I/16, s. 23-24.

32 Dün ve Bugün Dergisi, 4 Kasım 1955, I/1, s. 13-14.

İsmet Yenisey ile yaptığı röportajında anlatmıştır³³. Kandemir ise Anadolu'ya kaçırılan cephane ile ilgili olarak Hüsnü Himmetoğlu'nun anlatımı ile bir tefrika kaleme almıştır³⁴.

Dergide Millî Mücadele dönemi ile ilgili yayınlanan diğer tefrikalar daha çok Batı Anadolu Cephesi ile ilgilidir³⁵. Millî Mücadele'nin silahlı safhasını sona erdiren Büyük Taarruz ise derginin 1956 yılı ağustos ayında yayınlanan 42. sayısında yer bulmuş, bu sayı "*30 Ağustos Zaferi*" kapak resmiyle özel sayı olarak çıkmıştır.

Millî Mücadelenin silahlı safhası bittikten sonra Lozan'da umumi af dışında bırakılan; Anadolu harekâtına katılmayan, karşısında duran ve 150'likler olarak bilinen kişilerin yurt dışına çıkarılma meselesi, "*Millî Mücadeleye İnanmayanlar*" adıyla dergide yayınlanmıştır³⁶. Millî Mücadele karşısında olduğu bilinen bir diğer kişi de halk tarafından linç edilen gazeteci Ali Kemal'di. Ali Kemal'in yazarlığı, Büyük Taarruz'un başladığı gün ve zaferin kazanıldığı günkü yazısı, kendisinin ve tutuklanınca götürüldüğü Galatasaray Polis Merkezi'nin resmi ile birlikte "*Ali Kemal Nasıl Linç Edildi?*" adı altında 28-36. sayılar arasında tefrika olarak paylaşılmıştır.

Millî Mücadelenin sona ermesiyle başlayan inkılaplar süreci dergide geniş bir şekilde yer almıştır. Dönemin dergiye çok kez yansıyan inkılabı, şapka inkılabıdır. Bu konuda Bursa Mebusu Operatör Emin Erkul'un anılarına yer verilmiş, Erkul, şapka inkılabı ile ilgili olarak, "*İlk Şapka Giyişimizin Bilinmeyen Hatıraları*" adıyla İstanbul'da gerekli hazırlıkları yapması konusunda Mustafa Kemal Atatürk'le olan bir konuşmasını anlatmıştır³⁷. Zeynel Besim Sun ise "*Bir Şapka Hikâyesi*" adlı yazısında, bu inkılaba karşı Erzurum'da meydana gelen olayları hatırlatmış,

33 Dün ve Bugün Dergisi, 6 Temmuz 1956, II/35, s. 7-8; 13 Temmuz 1956, II/36, s. 6-7.

34 Dün ve Bugün Dergisi, 11 Kasım 1955, I/2, s. 10-11; 18 Kasım 1955, I/3, s. 12-13; 25 Kasım 1955, I/4, s. 6-7; 6 Ocak 1956, I/10, s. 30-31; 20 Ocak 1956, I/12, s. 20-21.

35 Lütfi Arif Kenber "*Millî Mücadelede İlk Kurşun*" ve "*Muzaffer Ordu Neden Rumeli'ye Geçirilmedi?*" adlı tefrikaları ile Zeynel Besim Sun tarafından ilk sayıdan 10. sayıya kadar devam eden "*Millî Mücadelede Zeybekler*" başlıklı tefrikası da yine Batı Anadolu'daki direniş harekâtı hakkında ayrıntılara yer veriyordu.

36 Dün ve Bugün Dergisi, 23 Aralık 1955, I/8, s. 29; 6 Ocak 1956, I/10, s. 28; 13 Ocak 1956, I/11, s. 27, 35.

37 Dün ve Bugün Dergisi, 23 Aralık 1955, I/8, s. 12-14. Emin Erkul'un Millî Mücadele dönemi anıları Vakit Gazetesi'nde 7 Şubat 1954-14 Nisan 1954 tarihleri arasında yayınlanmış, yakın zaman önce de kitap haline getirilmiştir. Bilgi için bk. *Op. Dr. Emin Bey'in Millî Mücadele Anıları*, Haz. Melih Tınal, Zeus Kitabevi, İzmir 2011.

Atatürk'ün Kastamonu gezisini ve şapkayı nasıl tanıttığını dile getirmiştir³⁸. Şapka İnkılabı ile ilgili eleştirel yazılar da mevcuttur. “*Hey Gidi Günler Hey!*” köşesinde Tevhid-i Efkâr Gazetesi’nde “*Baş Açık Çalışmak Yasak*” başlığı ile çıkan bir yazıya yer verilmiş, bu yazıda, sıcağın bunalttığı iki polis memurunun şapkalarını çıkardılar diye cezalandırılmaları tuhaf karşılanmış, bu durum “*sonradan görme ve takma asrılık*” olarak değerlendirilmiştir³⁹.

Dergide, Milli Mücadele ve Cumhuriyet dönemlerine dair kadınlarla ilgili yazılar da kaleme alınmıştır. Bu yazıların, yapılan röportajlar da dâhil olmak üzere en fazla Halide Edip Adivar’la ilgili olduğu dikkat çekmektedir⁴⁰.

Derginin, Cumhuriyet dönemini muhalif bir dille ele alan en önemli yazarı şüphesiz ki Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu’dur. Son Telgraf Gazetesi’nde köşe yazarlığı yapan Karaosmanoğlu, Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası lehine bir yazı yazdığı gerekçesiyle Elâzığ İstiklal Mahkemesinde yargılanmış⁴¹. Beraat etmesine rağmen yazı hayatına uzun süre ara verdi. Dün ve Bugün Dergisi, Karaosmanoğlu’nun

38 Dün ve Bugün Dergisi, 13 Ocak 1956, I/11, s. 25.

39 Dün ve Bugün Dergisi, 6 Temmuz 1956, II/35, s. 11. Ayrıca Tekke ve Zaviyelerin kaldırılması ve Harf İnkılabı ile ilgili yazılar için bkz. Dün ve Bugün Dergisi, 29 Haziran 1956, II/34, s. 8-9; Dün ve Bugün Dergisi, 2 Mart 1956, I/18, s. 5. Dergide yer alan bir diğer inkılap da kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesidir. Bu hakkın verilmesinden sonra 1935 yılı seçimleriyle Mecliste yer alan 17 kadın milletvekilinden (Meclise giren kadın vekiller hakkında bilgi için bk. Ayten Sezer, “Türkiye’deki İlk Kadın Milletvekilleri ve Meclis’teki Faaliyetleri”, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, S. XIV/42, 1998, s. 889-905) biri de seçildiğinde Kazan köyü muhtarı olan “Satı Kadın (Hatı Çırpan)” dı. Köylü kadınların temsilcisi olarak Atatürk tarafından önerilen ve Ankara’nın tek kadın adayı olarak seçilen hususi eğitimli Satı Kadın’ın verdiği 1935 tarihli röportajı dergide yayınlanmıştır. “*İlk Köylü Kadın Milletvekili*” olarak anılan Satı Kadın bu konuşmasında, Mustafa Kemal Atatürk’le nasıl tanıştığını ve milletvekili oluşunu anlatmıştır (Dün ve Bugün Dergisi, 25 Kasım 1955, I/4, s. 27).

40 Halide Edip’le ilgili yazılar için bk. Dün ve Bugün Dergisi, 4 Kasım 1955, I/1, s. 25; Dün ve Bugün Dergisi, 23 Aralık 1955, I/8, s. 11. Halide Edip’le ilgili ilginç bir yazı da Süleyman Nazif’e aittir. Aralık 1920 yılına ait yazıda Nazif, “*Tarihün İki Kızı*” başlığıyla Halide Edip’i Fransızların efsanevi kahramanı Jan Dark ile karşılaştırmıştır: “*Biri Fransız, biri Türk’tür. Ötekine birçok efsane karışmış, diğeri gözlerimizin önünde canlı bir hakikat olarak duruyor. Fransızlar kendi tarihlerinin kızına Jan Dark derler, bizinkinin adı Halide Edip’tir*” (Dün ve Bugün Dergisi, 4 Mayıs 1956, II/27, s. 5).

41 Karaosmanoğlu’nun İttihat ve Terakki ile CHP’ye muhalefet temelinde şekillenen İkinci Grup, TCF ve SCF geleneğine mensup olduğu söylenebilir. CHP’ye muhalif olması onun geniş anlamda Cumhuriyet idealleri ve ideolojisine de muhalif olması anlamına gelmiyordu. Ancak CHP’de giderek somutlaştığı iddia edilen bürokratik zümre egemenliğini eleştirmesi, dini geleneksel değerlere ve o değerleri benimsemiş kitleye daha saygılı olması ve sosyal siyasal dönüşümlerde daha ılımlı bir yaklaşımı savunması Karaosmanoğlu’nu dönemine muhalif kılmaktadır (Tanel Demirel, “Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu”, *Türkiye’nin 1950’li Yılları* (Der. Mete Kaan Kaynar, İletişim Yayınları, İstanbul 2015, s. 352, 349-354).

bu yıllarda yazdığı yazılarını “*Dünkü Muhalefetten Örnekler*” adı altında yeniden sayfalarına taşıdı. Karaosmanoğlu, 16 Eylül 1926 tarihli bir yazısında dönemi eleştirirken, mebusların halkın sorunlarına kulak tıkadığı ve ellerindeki yetkiyi kötüye kullandıklarından şikâyet ediyordu⁴². Karaosmanoğlu’nun bu dönem muhalefet ettiği konular arasında basına karşı takınılan tutum da vardır⁴³. “*Sonuna Kadar Bağıracağız!*” adlı yazısında, Milli Mücadele sonrası İstanbul’a ve İstanbul basınına karşı duyulan şüpheye değinerek, Ankara’daki hükümetin bu tutumu ile zafere gölge düşürüldüğünü söylemektedir⁴⁴.

Derginin, çok partili hayata geçiş denemelerinin yanı sıra⁴⁵ çıktığı andan itibaren yoğun bir şekilde işlediği konular arasında Atatürk’e yapılan suikast girişimleri de olacaktır. Bunlardan ilki 1926 tarihinde meydana gelen “İzmir Suikastı”dır.⁴⁶ Suikast girişimi ile ilgili İzmir ve Ankara’da görülen davalarda yargılananlar arasında Cumhuriyet idaresinin ilk muhalif partisi olan ve kısa bir süre önce kapatılan TPCF’nin başkanı Kazım Karabekir ile yine partinin önemli isimlerinden Ali Fuat, Rauf ve Refet beylerin yanı sıra⁴⁷ Cavit Bey⁴⁸, Dr. Nazmi eski Ardahan Mebusu Hilmi, Nail Bey gibi İttihat ve Terakki’nin önde gelen isimleri de bulunuyordu.⁴⁹ Böylece yakın dönem siyasal tarihin en önemli davalarından

42 Dün ve Bugün Dergisi, 9 Aralık 1955, I/6, s. 10, 32; 23 Aralık 1955, I/8, s. 7, 34.

43 Dün ve Bugün Dergisi, 24 Şubat 1956, I/17, s. 6.

44 Dün ve Bugün Dergisi, 2 Mart 1956, I/18, s. 17, 27.

45 Dün ve Bugün Dergisi, 6 Ocak 1956, I/10, s. 17.

46 Bu suikast ve akabinde görülen dava ile ilgili geniş bilgi için bk. Yücel Özkaya, “İzmir Suikastı”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, VIII/22, 1991, s. 67-73; Ahmet Mehmetefendioğlu-Cemal Necip Gürel, “İzmir Suikastı Mahkûmları İçin 1956 Yılında Yapılan Bir İfade-i İtibar Girişimi”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XII/25, 2012, s. 227-244.

47 İzmir suikastı girişiminden haberdar olduğu iddiasıyla İstiklâl Mahkemesinde yargılanan ve beraat eden Kazım Karabekir’le ilgili olarak dergide kaleme alınan yazıda, mahkeme üyesi Ali Çetinkaya’nın onu gözden düşürmek için özel bir çaba sarf ettiği belirtilmektedir (Dün ve Bugün Dergisi, 11 Kasım 1955, I/2, s. 18-19). Dergide büyük bir komutan ve iyi bir siyasetçi olarak resmedilen Karabekir, ölüm yıldönümünde de unutulmamış, İnönü’nün Karabekir hakkındaki takdir dolu sözlerine yer verilmiştir (Dün ve Bugün Dergisi, 3 Şubat 1956, I/14, s. 3-5). İstiklal Mahkemesinde yargılanan Rauf Bey’in mahkeme süreci ise yine dergide geniş yer bulmuş, mahkemelerin adil olmadığı belirtilmiştir. “*İstiklal Mahkemeleri Adil Değildi; Rauf Bey Bu Mahkemenin Tuzağına Nasıl Düşmemiştir?*” başlıklı tefrikada, İzmir suikastı şüphelisi olarak bulunduğu Londra’dan çağrılan Rauf Bey’in uğradığı bu haksızlık dile getirilmiştir (Dün ve Bugün Dergisi, 30 Aralık 1955, I/9, s. 4-6).

48 Suçsuzluğu üzerinde en çok durulan kişilerin başında Cavit Bey geliyordu. Aynı davada yargılanan Hüseyin Cahit Yalçın, yakın arkadaşı olan Cavit Bey’in daima suçsuzluğunu savunmuştur (Dün ve Bugün Dergisi, 11 Kasım 1955, I/2, s. 12-13, 34).

49 Özkaya, agm., s. 73.

olan İzmir Suikastı Davası⁵⁰, 1950'li yıllarda tekrar tartışmaya açılan, farklı görüşlerin ortaya konulduğu meselelerden biri haline geldi. Kandemir'in 1955 yılında Ekicigil Yayınları'ndan çıkan iki ciltlik "İzmir Suikastının İç Yüzü" adlı eserinin ardından yine aynı yıl çıkan, mahkeme üyelerinden Kılıç Ali'nin "İstiklal Mahkemesi Hatıraları" başlıklı kitabı ikilinin arasında bir tartışma başlattı. Bu konudaki asıl tartışmanın fitili ise Dün ve Bugün Dergisi'nde yayınlanan yazılarla ateşlendi. Kandemir, derginin ilk sayılarından itibaren tefrika olarak yayınladığı "Kılıç Ali Hakikatleri Tahriş Ediyor" başlığı altında Kılıç Ali'ye cevap vererek bir polemik başlattı. Kandemir'in, Kılıç Ali'ye hitapla "... Sizi susturuncaya veya hatanızı itiraf ettirinceye kadar yakanızı bırakmayacağız!" sözleri, tartışmanın devam edeceğini gösteriyordu⁵¹. Nitekim Kandemir dergide uzun süre konuyla ilgili yazılarına devam ettiği gibi tartışma da giderek büyüdü. 1956 yılında gazetelerde yayınlanan bir mevlit ilanının ardından, dergi yazarlarından ve eski bir İttihatçı olan Fahri Can'ın çabalarıyla İzmir suikastı mahkûmlarına "iade-i itibar" girişimi ile farklı bir boyut aldı⁵². Dün ve Bugün Dergisi ise aynı çizgide yazılarına devamla 21 Eylül 1956 tarihli 44. sayısının tamamını İzmir Suikastı Davasına ayırarak, "İstiklal Mahkemeleri Adil Değil miydi?" başlığı ile okuyucuyla buluştu⁵³.

Derginin ilk sayısından itibaren tefrika olarak yer verdiği bir başka konu da 1935 yılında Mustafa Kemal Atatürk'e yapılan diğer suikast girişimiydi⁵⁴. Suikastın düzenleyicisi olarak düşünülen Çerkez Ethem ve kardeşleri ile Kürtlerin Hoybun, Ermenilerin Taşnak, Çerkezlerin Çerkez Teavün Cemiyeti ve Urfa Milletvekili Ali Saip Ursavaş hakkında dönemin basımında çeşitli yazılar yayımlandı. Dün ve Bugün Dergisi, ilk sayısından hemen hemen aralıksız olarak 28. sayısına kadar

50 Ersin Müezzinoğlu, "Mahkeme Tutanaklarına Göre İzmir Suikastı ve Ahmet Şükrü Bey", *The Journal of Academic Social Science Studies*, S. 38, 2015, s. 155.

51 Dün ve Bugün Dergisi, 4 Kasım 1955, I/1, s. 9-10, 34; 11 Kasım 1955, I/2, s. 22-23, 32; 18 Kasım 1955, I/3, s. 26-27, 35; 2 Aralık 1955, I/5, s. 16-17; Ahmet Mehmetefendioğlu-Cemal Necip Gürel, agm., s. 237-238. Dergide ayrıca suikast suçlamasıyla yargılanan kişilerin anılarına da yer verilmiş, yapılan röportajlar yayınlanmıştır. Bu kişilerden biri de Cafer Tayyar olup, "İzmir Suikastı Hadisesinde Nasıl Tefkiş Edildim" başlıklı yazıda, tutuklanması ve sonrasındaki gelişmeler yer verilmiştir (Dün ve Bugün Dergisi, 4 Kasım 1955, I/1, s. 20-21).

52 Bundan sonraki süreçle ilgili bilgi için bk. Mehmetefendioğlu-Gürel, agm., s. 227-244.

53 İzmir suikastıyla ilgili bir başka yazı da Zeynel Besim Sun tarafından kaleme alındı. Sun yazısında, yargılanan mebusların dokunulmazlıklarının hukuka aykırı bir şekilde kaldırıldığını ve tutuklandıklarını belirterek eleştiriyordu (Dün ve Bugün Dergisi, 2 Aralık 1955, I/5, s. 15).

54 Bu suikast girişimi ile ilgili bilgi için bk. Ufuk Erdem, "Yeni Bilgi ve Belgeler Işığında Atatürk'e Suikast Girişimi (1935-1936)", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XVI/33, 2016, s. 275-306; Bengül Salman Bolat, "1935 Yılında Atatürk'e Karşı Planlanan Suikastın Basındaki Yansımaları", *A. Ü. Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, XIII/49, 2012, s. 1-32.

yayınlanan “*Ali Saip Atatürk’e Suikast mı Yapacaktı?*” başlıklı tefrika ile suikast girişimini ayrıntılı bir şekilde okuyucusuyla buluşturdu. Bu başlık altındaki yazılarda, söz konusu cemiyetler ve faaliyetleri hakkında bilgilerin yanı sıra Ali Saip Ursavaş’ın da yargılanma süreci ele alındı. Yine Çerkez Ethem hakkında çok sayıda yazının yer aldığı dergide, ilginç bir tartışma başladı. Zeynel Besim Sun’un “*Çerkez Ethem Tarih Karşısına Nasıl Çıkacak? Hain mi Değil mi?*” başlıklı yazısında, Çerkez Ethem ve maiyetindeki kuvvetlerin “*Amaçları çapulculuk muydu, memlekete hizmet mi; meçhul*”⁵⁵ sözleri, dergide anılarına sıklıkla yer verilen Operatör Emin Erkul’un tepkisine sebep oldu. Erkul, Çerkez Ethem’in isyan ve firarı esnasında yanında bulunan müfreze kumandanlarından Serçifeli Cevdet Bey’den naklen anlattığı “*Çerkez Ethem Nasıl İsyani Etmmişti?*” başlıklı yazısında, Ethem’in kardeşleri yüzünden düşmana iltica ettiğini, Zeynel Besim Sun’un konuyla ilgili yazısında “*maksatları çapulculuk mu idi hizmet mi bu meçhul*” demesini doğru bulmadığını, eğer Çerkez Ethem çapulculuk yapmış olsaydı ailesinin parasız pulsuz kalmayacaklarını, oysa yardıma muhtaç bir halde bulduklarını belirtiyordu⁵⁶.

Dergide, Millî Mücadele ve Cumhuriyet dönemi yazıları bunlarla sınırlı değildir. Anzavur isyanı gibi içi isyanlar, düzenli orduya geçilmesi, İzmir yangını, yaşanan siyasi ayrılıklar, Atatürk-İnönü fikir çatışmaları, Musul meselesi ve Ortadoğu sorunu başta olmak üzere dış politika konuları, ekonomik sıkıntılar ve hayat pahalılığı vb. konular hakkında pek çok yazı kaleme alınmıştır.

DP Dönemi Yazıları

1955 yılında yayın hayatına başlayan Dün ve Bugün Dergisi, daha önce basımla ilgili baskıcı düzenlemelere paralel olarak DP döneminin önemli muhalif dergilerinden biriydi. Dergi yazılarının ağırlık noktasını, DP’nin genel prensipleri, parti içi çekişmeleri, iktidar-muhalefet ilişkileri, ekonomi politikası, basın, dış politika ve üniversiteler üzerindeki denetleyici tedbirlerini eleştirel bir bakışla çok sayıda yazılar oluşturdu. Yine dönemin ünlü muhalif kişileriyle yapılan röportajlar da okuyucuyla buluştu. Ayrıca “*Haftanın Dedikoduları*” adlı tefrikada ise dönemin haftalık gelişmeleri kısa başlıklarla kaleme alındı.

Derginin yayın hayatına başlamasından kısa bir süre sonra Menderes dönemi 4. Hükümeti kurulmuştu. Dolayısıyla dergi, bu hükümeti dönemin siyasetçi ve

55 Dün ve Bugün Dergisi, 13 Ocak 1956, I/11, s. 28-29.

56 Dün ve Bugün Dergisi, 3 Şubat 1956, I/14, s. 23-24, 27.

gazetecilerin görüşlerine yer vererek, eleştirel bir bakış açısı ile değerlendirmiştir⁵⁷. Derginin muhalefet oklarını yönelttiği DP yöneticileri de bu eleştirilerden nasibini almış, iktidarın başında bulunan Menderes, çeşitli benzetmelerle, karşılaşturmalarla ve daha çok alaycı bir dille betimlenmiştir⁵⁸.

Dergide, bu eleştiriler noktasında Menderes'in iktidara gelmeden yani henüz muhalefetteyken yaptığı konuşmalarına yer verilerek, nasıl bir değişim geçirdiği ve vaatlerini yerine getirmediği vurgusu yapılmıştır⁵⁹.

DP, kuruluşundan kısa bir süre sonra parti içi çekişmelere ve ayrılıklara tanık olmuştur. Nitekim tek parti idaresinin 27 yıldır devam eden politikalarından bıkanlar, çok partili devlet idaresini ideal edinenler, CHP karşıtları, eski çıkarlarını yitirenler, yeni çıkarlar bekleyenler DP'ye akın etmişti. Bu da kuruluş döneminde DP'nin bünyesinde farklı görüşleri ve karşıt düşünceleri barındırmasına sebep oldu. İktidara karşı daha sert muhalefet uygulanmasını savunan aşırıların görüş ayrılıklarının giderek artması, bunların partiden ayrılarak⁶⁰ Millet Partisi'ni kurmalarını beraberinde getirdi⁶¹.

DP içinde bu hizipleşme ve ayrılıklar sonrasında da devam etti ve dönemin basınında geniş bir yankı buldu. Dün ve Bugün Dergisi, parti içindeki görüş ayrılıklarına ve kopmalara sayfalarında zaman zaman yer verdi; DP içinde muhalif kanadın doğduğunu belirterek, bunların partiden temizlenmeye çalışıldığını belirtti⁶². Bu bağlamda partiden yapılan ihraçları eleştiren dergi, DP Erzurum Milletvekili Hamit Şevket İnce'nin ihracını ise ayrıca değerlendirdi⁶³. Dergi,

57 Dün ve Bugün Dergisi, 16 Aralık 1955, I/7, s. 18-19.

58 Dün ve Bugün Dergisi, 13 Nisan 1956, I/24, s. 23; Dün ve Bugün Dergisi, 24 Şubat 1956, I/17, s. 14-15.

59 Dün ve Bugün Dergisi, 4 Mayıs 1956, II/27, s. 14-15.

60 Ayşe Aydın, "Demokrat Parti'nin Kuruluşunun İlk Yıllarında Parti İçinde Meydana Gelen Hizipleşme ve Müstakil Demokratlar Grubu", *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, XIX, 2014, s. 269, 272-273.

61 Beril Yaşar, "Demokrat Parti'de Parti İçi Demokrasi (1946-1960)", *TOD*, XVIII, 2014, s. 506-507.

62 Dün ve Bugün Dergisi, 24 Şubat 1956, I/17, s. 22, 27.

63 Dün ve Bugün Dergisi, 20 Ocak 1956, I/12, s. 18-18, 27. Dün ve Bugün Dergisi, 3 Şubat 1956, I/14, s. 10-11. Haysiyet Divanının Hamit Şevket İnce hakkındaki kararında; "Mesleğini mebusluğun nüfuz ve itibarıyla tedahül ettirecek müşterilerinin işlerini takip için menfaat temin ettiği" kaydedilmiş ve bu hükme esas olmak üzere, bahis konusu işler arasında, bir vatandaşın Milli Müdafaa Vekâletindeki işi de zikredilmiştir. Buna göre Hamit Şevket İnce, bir vatandaş tarafından Milli Müdafaa Vekâleti ile yaptığı mukavelename süresi ile ilgili olarak nüfuzunu kullanıp işini kolaylaştırmakla suçlanmıştır (Akis Dergisi, VI/103, 28 Nisan 1956, s. 9).

İnce'nin partiden ayrılma sürecinin, partideki muhalif yönünün artmasına paralel olarak gerçekleştiğini ve DP'nin bu karardan dolayı büyük pişmanlık duyacağını belirtiyordu⁶⁴. Dergide, parti içi muhalefet hususunda ağırlıklı olarak DP içi hizipleşmelere yer verilmekle birlikte az sayıda da olsa CHP içindeki muhalif seslerin değerlendirildiği yazılar da kaleme alındı⁶⁵.

DP içindeki bu kaynaşma, muhalefetin elini güçlendirecektir. Nitekim dönemin muhalefet kanadının başını şüphesiz ki CHP çekiyordu. Dün ve Bugün Dergisi, DP-CHP çekişmesini, iktidar muhalifi bir anlayışla ele aldı. İnönü'nün, Bağdat ve Balkan Paktları çerçevesinde gelişen dış politika, 6-7 Eylül Olayları⁶⁶, bu olaylar karşısında iktidarın tutumu, ardından sıkıyönetim ilan edilmesi gibi konularda Menderes'i eleştirmesi, karşılıklı girişikleri söz düellosu, suçlama ve cevaplar dergide geniş bir şekilde yer aldı⁶⁷. Bu konulardan 6-7 Eylül Olayları ise Dün ve Bugün Dergisi içinde daha çok bir utanç kaynağı, ya da DP'nin sorumluluğunda gelişen bir eylem olarak değerlendirildi⁶⁸.

6-7 Eylül Olayları ile birlikte gündeme gelen bir diğer konu, olaylar sırasındaki sorumluluğu nedeniyle tüm idari meclis üyeleri tutuklanan ve kapatılan Kıbrıs Türktür Cemiyeti'dir. Dün ve Bugün Dergisi, bu cemiyetin misyonunu göz önünde bulundurarak, "*Kıbrıs Türktür Cemiyetini Kim Kurdu?*" sorusuyla ayrı bir polemik başlattı. Gerek CHP gerek DP'nin karşılıklı suçlamalarına yer veren dergi, ayrıca Ulus Gazetesi'nin DP'yi sorumlu tutan bir yazısını da sayfalarına taşıdı⁶⁹.

64 Dün ve Bugün Dergisi, 10 Şubat 1956, I/15, s. 18-19. Haysiyet Divanına verilen bir diğer kişi de DP Kastamonu Milletvekili Ziya Termen'di. Meclisteki bir konuşmasında (Feroz Ahmad, *Demokrasi Sürecinde Türkiye (1945-1960)*, Hil Yayınları, İstanbul 1996, s. 100) Menderes'e ağır ithamlarda bulunması dolayısıyla Haysiyet Divanına sevk edilen Termen, bu konuşmasından iki gün sonra da partiden ihraç edilecektir. Dün ve Bugün Dergisi ise Termen'in partiden ihraç edilme sebebinin, Menderes iktidarını övmeyip, eleştirmekten kaynaklandığı yorumunda bulunacaktır (Dün ve Bugün Dergisi, 9 Mart 1956, I/19. s. 16).

65 Eski CHP Genel Başkan Vekili Hilmi Uran'ın anlatımı ile Raif Karadağ tarafından kaleme alınan ve "*CHP'deki Yaşlılar Gençler Mücadelesi*" başlığını taşıyan yazıda, Recep Peker Hükümeti döneminde başlayan parti içi çekişmeler değerlendirilmiştir (Dün ve Bugün Dergisi, 1 Haziran 1956, II/31, s. 6-7).

66 6-7 Eylül Olayları ile ilgili bilgi için bkz. Dilek Güven, *6-7 Eylül 1955 Olayları*, İstanbul 2017, İletişim Yayınları, Olgun Gökçal, *6/7 Eylül Olayları ve Türk Basını*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir 2006; Şerif Demir, "Adnan Menderes ve 6/7 Eylül Olayları", *İ.Ü. Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi*, 12 (2007), s. 37- 63; Bülent Ruscuklu, *Demokrat Parti'den 12 Eylül'e*, Alfa Yayınları, İstanbul 2008, s. 34-35.

67 Dün ve Bugün Dergisi, 23 Aralık 1955, I/8, s. 18-19.

68 Dün ve Bugün Dergisi, 2 Mart 1956, I/18, s. 6.

69 Dün ve Bugün Dergisi, 27 Ocak 1956, I/13, s. 6, 27.

CHP'nin başını çektiği muhalefete, DP'den ayrılan kişilerin kurduğu yeni partiler de eklendi. 1952 yılında DP'den istifa eden Remzi Oğuz Arık tarafından kurulan Türkiye Köylü Partisi'ni, 1954 yılında kurulan Cumhuriyetçi Millet Partisi takip etti. 1955 yılında ise Hürriyet Partisi kuruldu. Dün ve Bugün Dergisi, her üç parti, başkan ve üyeleri hakkında çok sayıda yazıya yer verdi. İsmet Yenisey'in Türkiye Köylü Partisi Genel Başkan Yardımcısı Cezmi Türk ile yaptığı röportaj doğrultusunda kaleme aldığı "*TKP'den Başka Parti Yok*" başlıklı yazısı⁷⁰ dikkat çekicidir. Dönemin en muhalif siyasetçilerinden ve CMP lideri Osman Bölükbaşı ise gerek partisi bağlamında gerek muhalefetin sesi olarak sıklıkla dergiye konu olan kişilerin başında geliyordu. Nitekim derginin, 28 ve 33. sayılarının kapağında "*CMP'nin mütereddit başı Osman Bölükbaşı*" ve "*Bavullu milli hatip; keşke bu memlekette kahramanlar az olsa da hürriyet bol olsa*", başlıkları ile Osman Bölükbaşı'nın fotoğraflarına yer verilmiş, CMP muhalefeti ele alınmıştır⁷¹.

Derginin iktidar-muhalefet ilişkileri adına en geniş yer verdiği parti, Hürriyet Partisi'dir. Derginin yazarlarından Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu'nun aynı zamanda partinin kurucularından olması şüphesiz ki bunda etkili olmuştur. Bu sebeple partiyle ilgili daha çok övgü dolu yazılara yer verilmiştir. Örneğin Nurettin Artam'a ait, "*19 Babayiğit Nerden Geliyormuş?*" başlıklı yazıda, partinin kurucuları adeta yüceltilmiştir⁷².

HP'nin kuruluşunun ardından, DP ile kıyasıya bir muhalefet savaşına girdiği görülmektedir. Nitekim bu durum, iki parti temsilcileri arasında sert tartışmaları da beraberinde getirdi. Bu doğrultuda Dün ve Bugün Dergisi, DP'nin önemli isimlerinden Samet Ağaoglu ile HP genel sekreteri Fethi Çelikbaş'ın tartışmalarını sayfalarına taşıdı⁷³.

HP kurulduğu andan itibaren diğer muhalefet partileriyle iş birliği konusundaki çalışmalara öncülük ederek, bu dönemde "Millî Muhalefet Cephesi" kurulması yolundaki çabalara büyük destek verecekti. Muhalefetin güçlerini birleştirmesi gerektiği fikri, Dün ve Bugün Dergisi tarafından da desteklenmiştir. Muhalefet partilerinin meclisteki faaliyetlerinin zayıf olduğunu belirten dergi yazarları, bu

70 Dün ve Bugün Dergisi, 13 Ocak 1956, I/11, s. 14-15. Türkiye Köylü Partisi ile ilgili çıkan bir yazıda ise partinin kurucuları arasında yer alan Tahsin Demiray'ın DP'yi diktatörlük partisi olarak değerlendirdiği görüşlerine yer veriliyordu (Dün ve Bugün Dergisi, 24 Şubat 1956, I/17, s. 19).

71 Birkaç örnek için bk. Dün ve Bugün Dergisi, 27 Ocak 1956, I/13, s. 10-11; 30 Mart 1956, I/22, s. 6; 13 Nisan 1956, I/24, s. 20-21; 1 Haziran 1956, II/31, s. 5; 6 Ocak 1956, I/10, s. 26.

72 Dün ve Bugün Dergisi, 30 Aralık 1955, I/9, s. 11.

73 Dün ve Bugün Dergisi, 30 Aralık 1955, I/9, s. 11.

sebeple muhalefet cephesi kurulmasını zorunlu görmüşlerdir. Nitekim dergide isimsiz yayınlanan ve “*Demokraside Sus Olmaz!*” başlıklı bir yazıda, muhalefetin ilk seçimlerde iş birliğine girmeleri gerektiği fikri üzerinde durulmuş, hatta muhalefet partilerince DP’yi iktidardan uzaklaştırmanın tek yolunun müşterek cephede çalışmak olduğu belirtilmiştir⁷⁴.

Dün ve Bugün Dergisi’nin DP iktidarına karşı muhalif kanadının bir diğer unsurunu ekonomi politikaları, buna bağlı artan dış borçlar, hayat pahalılığı, karaborsacılık ve yolsuzluklar oluşturuyordu. Dergi, DP iktidarının ekonomi politikalarını eleştirirken, aynı zamanda ne tür bir düzenleme yapılması konusunda öneriler de sunmaktaydı. Derginin ekonomi yazılarının neredeyse tamamı Hüsnü Himmetoğlu tarafından kaleme alınmıştır⁷⁵.

Himmetoğlu, “*Nasıl Kalkınabileceğiz?*” başlıklı yazısında iktisadî kalkınmanın gerçekleşebilmesi için olağanüstü tedbirlere ihtiyaç duyulduğunu ve bunun temelini üretime dayandığını söylüyordu⁷⁶. Bunun için de bazı tekliflerde bulunan Himmetoğlu, tarım alanlarının genişletilmesini, böylece işsizliğin ve köyden kente göçün önüne geçileceğini, toprağı geniş ve verimli olduğu halde nüfusu az olan yerlerin bu halde bırakılmasının hatalı olduğunu düşünüyordu⁷⁷. Konuyla ilgili istatistiki bilgilerin yer aldığı bir çalışma yapan Himmetoğlu, bunu “*Memleketimizin Esas Bünyesi Nedir? Ne Haldeyiz, Nelerimiz Var, Nerelerde Nasıl Yaşıyoruz?*” başlıklı yazısında dile getiriyordu⁷⁸. Himmetoğlu’nun iktisadî kalkınmanın gerçekleşmesi için getirdiği bir diğer öneri, israf ve safahata son vererek bazı ihtiyaç maddelerini karneye bağlamaktı⁷⁹. Himmetoğlu, ekonominin ıslahı için ayrıca yarı yarıya Amerikan sermayesi ve ortaklığı ile yeni bir Merkez Bankasının kurulmasının ve Türk Lirasının değerini yükseltmek için 1 milyar liralık evrak-ı nakdiye çıkarılmasının şart olduğunu belirtiyordu⁸⁰.

Himmetoğlu’nun üzerinde durduğu bir diğer husus da dış borçlar mevzusudur⁸¹. Gerçekten de 1955 yılından sonra ekonomi giderek tıkanmaya ve dış borçlar

74 Dün ve Bugün Dergisi, 13 Nisan 1956, I/24, s. 17.

75 Himmetoğlu dışında dergide ekonomi yazıları yazan bir diğer kişi de Sadettin Işık’tır. Işık’ın birkaç yazısı için bkz. Dün ve Bugün Dergisi, 18 Mayıs 1956, II/29, s. 17; 1 Haziran 1956, II/31, s. 20.

76 Dün ve Bugün Dergisi, 24 Şubat 1956, I/17, s. 18.

77 Dün ve Bugün Dergisi, 11 Mayıs 1956, II/28, s. 4.

78 Dün ve Bugün Dergisi, 27 Nisan 1956, II/26, s. 5.

79 Dün ve Bugün Dergisi, 6 Nisan 1956, I/23, s. 4-5.

80 Dün ve Bugün Dergisi, 9 Mart 1956, I/19, s. 3; 16 Mart 1956, I/20, s. 8.

81 Himmetoğlu’nun, “*Borçlarımızı Nasıl Ödeyebiliriz?*”, Dün ve Bugün Dergisi, 2 Mart 1956, I/18, s. 16.

artmaya başladı. Dün ve Bugün Dergisi, yayınladığı pek çok yazıda, bu borçlara dikkat çekiyordu. Hatta derginin 17 Şubat 1956 tarihli 16. sayısının kapağında, “1958’in Talihsiz Partisi – Torunlarımıza Bırakılan Borç 3,5 Milyar” şeklindeki yazıya yer verilerek, 1958 yılında yapılması düşünülen seçimlerden sonra büyük bir borçla başa geçecek iktidarın ne kadar şansız olduğu belirtiliyordu. Dış borçlarla ilgili dergide ilginç karikatürlere de yer verilmiştir⁸². Nitekim ekonomik darboğazdan kurtulmak için Amerikan yardımını gerekli gören hükümet, 1955’ten itibaren başvurduğu ABD makamlarının farklı istekleri ile karşılaşmıştır. Dün ve Bugün Dergisi, ABD’den alınacak kredi ile ilgili olarak, beklenen yardımın gelmemesi durumunda ülke ekonomisinin ne olacağı hakkında tanınmış şahıslar ve iş adamlarının görüşlerine yer vermiştir⁸³. Ekonomi politikasına bağlı olarak gelişen hayat pahalılığı ve karaborsacılık da Dün ve Bugün Dergisi’nin sıklıkla işlediği konular arasındaydı. “*Hatırlanacak Büyük Sözler*” başlıklı yazıda, DP yöneticilerinin artarak devam eden hayat pahalılığına karşı vaatlerini yerine getiremediklerine dikkat çekiliyor⁸⁴, bu durumun karaborsacılığın önünü açtığı belirtiliyordu⁸⁵. Dergide dikkat çeken bir başka yazı tefrikası ise kısa yoldan zenginleşenlerle ilgiliydi⁸⁶.

DP iktidarına karşı muhalefetin önemli bir yansıması olarak görülen basına karşı takip edilen politika, Dün ve Bugün Dergisi’nin üzerinde durduğu temel hususlar arasındaydı. DP’nin basın konusunda yaptığı yeni düzenlemelerle ağır cezai tedbirlerine rağmen iktidarı eleştiren yazılar yayınlamaktan çekinmeyen gazete ve dergiler varlıklarını devam ettirmeye çalışıyordu. Bunların başında şüphesiz ki CHP’nin yayın organı olan ve DP tarafından kapatılan Ulus Gazetesi geliyordu. DP’nin basına karşı tavrını eleştiren ve gelişmelerden endişe duyulduğunu çıkan çeşitli yazılarla dile getiren Dün ve Bugün Dergisi, aynı zamanda Ulus Gazetesi’nde yayınlanan yazıları da sayfalarına taşıyordu. Dergide yazılarına sıklıkla yer verilen kişilerden biri, Hüseyin Cahit Yalçın’dır.

82 Bu karikatürlerden birinde, beşik sallayan bir kadın ve ağlayan çocuk resmedilmekte, altında ise “Uyusun da büyüün maşallah Adnan Bey’in borçlarını ödesin inşallah” yazmaktadır (Dün ve Bugün Dergisi, 11 Mayıs 1956, II/28, s. 5).

83 Dün ve Bugün Dergisi, 17 Şubat 1956, I/16, s. 18-19.

84 Dün ve Bugün Dergisi, 17 Şubat 1956, I/16, s. 6.

85 “Yıllardır Süren Bir Dert: İhtikâr” başlıklı yazıda, karaborsadan ve karaborsaya düşen ürünlerden bahsediliyor ve bu durumun ise DP’nin oy oranlarını etkileyeceği dile getiriliyordu (Dün ve Bugün Dergisi, 6 Ocak 1956, I/10, s. 16).

86 “*Bir Çarpıda Milyoner Olanlar*”, “*Havadan Milyoner Olanlar*”, “*Boyacı Dükkânı Küşesinden Milyonerliğe*” gibi başlıklar taşıyan yazılarda, özellikle partizanlık ve çeşitli yollarla zenginleşen kişilerin hikâyeleri vecizi bir dille ele alınmıştır. Ancak dergide yayınlanan bu yazılardaki kişilerin gerçekliği ise şüphelidir.

Hüseyin Cahit Yalçın, Menderes ve iktidarını Ulus Gazetesi'nde çıkan yazıları ile eleştirirken⁸⁷, Dün ve Bugün Dergisi için İsmet Yenisey'e verdiği bir röportajında ise DP döneminde basın geldiği noktayı değerlendiriyordu. “Hiçbir devirde hürriyet bugünkü kadar daraltılmak istenmedi” diyen Yalçın, Abdülhamit devri de dâhil olmak üzere pek çok devirde yazı yazdığını, Atatürk döneminde her gün iktisadî hareketlerini tenkit ederek İsmet Paşa'nın aleyhine yazılar kaleme aldığını, ama hiçbirinde bugünkü gibi bir muamele görmediğini dile getiriyordu⁸⁸. Yalçın'ın yanı sıra yine Ulus yazarlarından Falih Rıfki Atay'da basının hak ve özgürlüklerinin daraltıldığını dile getiriyordu. Atay basın üzerindeki baskıyı, “Bugün serbest yazıyoruz, yarın yazacağımızdan emin değiliz!” sözleriyle belirtiyor, muhalif gazetelerin kâğıt bulmakta sıkıntı çektiğini, kendi gazetesine de kâğıt verilmediğini ifade ediyordu⁸⁹.

Dün ve Bugün Dergisi'nin çıktığı dönem boyunca daha önceki basın kanunlarına ilaveten iki ana husus dikkat çekmektedir. Bunlardan ilki resmi ilanlar mevzusu, diğeri de “İspat Hakkı”dır. Nitekim 1951 yılında yapılan düzenleme ile resmi ilanların dağıtımının Bakanlık takdirine bırakılması bu konudaki tartışmaların başlamasına neden olmuş, ilan dağıtımının DP yanlısı basının lehine gerçekleşmesi muhalefeti kızdırmıştır. 1955 sonlarında resmi ilanların dağıtımı konusunda Menderes Hükümetinde hem devlet bakanı hem de basın ilişkileri sorumlusu olan Mükerrerem Sarol ve sahibi olduğu Türk Sesi Gazetesi öne çıkmıştır. Sarol'un kendi gazetesine her anlamda imtiyaz sağlaması üzerine hakkında Mecliste soru önergesi verilmesi basında geniş yankı bulmuş, Dün ve Bugün Dergisi'de tartışmalara dâhil

87 Dün ve Bugün Dergisi, 13 Nisan 1956, I/24, s. 22.

88 Dün ve Bugün Dergisi, 20 Nisan 1956, II/25, s. 14-15. Hüseyin Cahit Yalçın, Menderes iktidarı döneminde basına karşı izlenen baskı politikasını eleştirirken, daha önce de muhalif yazılar yazdığını, ancak böyle katı bir tutumla karşılaşmadığını söylüyordu. Oysaki Cumhuriyet'in ilk yıllarında çıkarılan yasaları ve bazı uygulamaları eleştiren yazıları dolayısıyla İstiklal Mahkemesi'nde yargılanıp beraat eden Yalçın, 1926'da ise İzmir Suikastı nedeniyle ikinci kez yargılanmış, Çorum'a süresiz sürgüne gönderilmişti. Bu dönemde kendisinin çıkardığı Tanin Gazetesi ise kapatılmıştı.

89 Dün ve Bugün Dergisi, 13 Nisan 1956, I/24, s. 7. Atay'ın işaret ettiği gibi kâğıt tahsisi konusunda yine DP'yi tutarı gazetelere, tirajlarına göre büyük ölçüde kâğıt verilirken, tarafsız ve muhalif dergi-gazeteler için kısıtlamalara gidilmiştir. Nitekim dönemin muhalif dergilerinden olan Dün ve Bugün Dergisi de bu kısıtlamadan nasibini almış, kâğıt kıtlığı yüzünden sayfa sayısını azaltmak zorunda kalmıştı. Bu durum dergi sahibi ve yazarlarından olan Kandemir tarafından hicivli bir dille ele alınmıştı. Kandemir, 1953 yılında ölen Hürriyet Gazetesi kurucusu Sedat Simavi'ye yazdığı mektubu dergide yayınlamıştı. Kırk yıl önce birlikte başladıkları gazetecilik mesleğinin geldiği noktayı değerlendiren Kandemir, yüksek tirajlı Hürriyet Gazetesi'nin iktidarın tutumu yüzünden kâğıt sıkıntısı çektiğini, bu yüzden çok okuyucusu olmasına rağmen baskısını azaltarak tiraj kaybettiğini belirtmişti (Dün ve Bugün Dergisi, 1 Haziran 1956, II/31, s. 22.

olmuştur. Dergi, her fırsatta Sarol ve Menderes'in çekilen fotoğraflarla samimi tavırlarına yer vermiş, Sarol'un Menderes tarafından korunduğunu belirtmiştir⁹⁰.

1956 yılına gelindiğinde "İspat Hakkı" ile ilgili öncesinde yapılan düzenlemeler biraz daha değiştirilerek, basın özgürlüğünü önemli ölçüde zedeleyen iki yeni düzenleme yapıldı⁹¹. Dün ve Bugün Dergisi, ispat hakkı ve yapılan yeni düzenlemelerle ilgili gelişmeleri yakından takip etmiş⁹², konuyla ilgili çok sayıda yazıya yer vermiştir. Nitekim derginin, 2 Mart 1956 tarihli 18. sayısının kapak resminde "*İspat Hakkı Kümeleri Korkutuyor*" yazısıyla konuya dikkat çekilmiş, bu sorunun cevabı olarak Menderes işaret edilmiştir⁹³.

Dergide, bu temel muhalif yazıların yanı sıra DP dönemi dış politika ve eğitim anlayışı gibi konularda değerlendirmelere de yer verilmiştir. Dönemin en önemli dış politika gelişmelerinden olan Kıbrıs meselesi ayrı bir öneme sahipken, yine Türkiye-Ortadoğu ilişkileri üzerine yazılar kaleme alınmıştır. Eğitim anlayışı ile ilgili olarak "ilk ve ortaokullara getirilen din dersi, gerekli mi değil mi?" ikilemine vurgu yapılmış, DP'nin üniversitelere yaklaşımı ise eleştirel bir bakışla yansıtılmıştır. Konuyla ilgili çok sayıda öğretim üyesi ile yapılan röportajlara yer verilmiş, üniversite ve öğrencilerinin genel sorunları üzerinde durulmuştur. Bununla birlikte üniversite hocaları, zaman zaman DP iktidarının çıkmazları karşısında susmakla ve haksızlığa karşı gelmemekle suçlanmışlardır.

Sonuç

Demokrasi ve özgür düşüncenin bir gereği olarak basın, dün olduğu gibi bugün de gündeme yön verme ve kamuoyu oluşturma konusunda önemli bir yere sahiptir. Nitekim bu önemine binaen iktidarı elinde bulunduranlar iktidarlarını sürdürmek, düşünce ve inançlarını kamuoyuna duyurup destek sağlamak için basına büyük ihtiyaç duymaktadırlar. DP'de, iktidarı süresince basından yararlanarak

90 Dün ve Bugün Dergisi, 6 Nisan 1956, I/23, s. 19; 23 Mart 1956, I/21, s. 4.

91 Bu düzenlemelerle ilgili bilgi için bk. Emin Karakuş, Kırk Yıllık Gazeteci Gözü ile İşte Ankara, Hürriyet Yayınları, İstanbul 1977, s. 309-310; Albayrak, *age.*, s. 284-285; Eroğul, *age.*, s. 120; Yıldız, *agm.*, s. 494-496; Çakır-Yaylalar, *agm.*, s. 266-267.

92 Dergide, kanun çalışmalarını yakından takip edilmiş, getirilecek düzenlemelerle ilgili değerlendirmeler yapılmıştır. Basın kanununda yapılan değişikliklerle gazete sahibi ve çalışanları için okul mezuniyet şartları "*İktidar tamburu yeni bir ses verdi: gazeteci olmak için mutlaka üniversite mezunu olmak lazımdır. Amma milletekili veya bakan olmak için neden bu şart lazım değildir?*" sorusuyla ağır bir şekilde eleştirilmiş, ilginçtir ki CHP döneminde de diploma şartı getirilmek istenildiğine dikkat çekilmiştir (Dün ve Bugün Dergisi, 4 Mayıs 1956, II/27, s. 16-17)

93 Dün ve Bugün Dergisi, 2 Mart 1956, I/18, s. 7, 27.

kamuoyunun desteğini sağlamaya çalışmış, fakat ekonomik ve toplumsal vaatlerini gerçekleştirmeye çalıştığı siyasal düzlemde, buhran yükseldikçe basının muhalefeti artmıştır.

Dün ve Bugün Dergisi, DP döneminin önemli muhalif dergilerinden biridir. Yayınlanmaya başladığı günden itibaren bu misyonla hareket eden dergi, iktidarı ağır bir dille eleştirmiş, bu eleştirilerden DP kadrosu da nasibini almıştır. Ancak DP'nin muhalif basını dizginlemek için birbiri ardına yaptığı düzenlemeler, Dün ve Bugün Dergisi'nin yayın çizgisinde önemli değişikliklere sebep olmuştur. 1956 Haziran'ında çıkarılan iki kanun, derginin muhalif tarafını büyük ölçüde etkilemiştir. Nitekim derginin daha önceki düzenlemelere göre hazırlanan 32. sayısı mahzurlu görülerek, yeni kanunlar doğrultusunda hazırlanması bir haftalık gecikmeye sebep olmuştur. Bu sayıdan sonra da dergi muhalif yönünü, kendi yazarları aracılığı ile değil, muhalefetin önemli isimlerinin daha çok Ulus Gazetesi'nde çıkan yazılarını yorumsuz bir tavırla yayınlamak şeklinde geliştirmiştir. Nitekim bu sayıdan itibaren derginin nasıl bir yayın politikası takip edeceği belli olmuş, daha çok suya sabuna dokunmayan bir anlayış benimsenmiştir. Buna göre; kapak tasarımı değişmiş, başlıklardan bazıları kapağa taşınmış, ayrıca bundan sonraki sayılarda ağırlıklı olarak hatıra tefrikalarına yer verileceği belirtilmiştir.

Dergi, ilerleyen sayılarında ise bir adım daha ileri giderek, DP'nin önemli isimlerinin görüşlerine, Menderes'in mitinglerine yer vermiş, parti ile ilgili olumlu bir tavır takınmaya başlamıştır. Hatta bununla da yetinmemiş, tek parti iktidarı döneminin bazı olumsuz politika ve olaylarını gündeme taşınmaya çalışılmıştır. Örneğin Cumhuriyet tarihinin ilk siyasal yolsuzluk davası olarak kabul edilen ve tarihe "Yavuz-Havuz Davası" adıyla geçen olay, tefrika olarak derginin 34-36. sayılarında yayınlanmıştır. Yine derginin 43. sayısının tamamı, 1942 yılında İran hududunda yaşanan ve 32 kişinin ölümüyle sonuçlanan "Özalp Hadisesi" ne ayrılmıştır.

Dergi, 40. sayısından itibaren ise dün olarak nitelendirdiği zamana uygun olarak yazılarına devam etmiş, bundan sonra daha çok isimsiz yazılar yayınlanmaya başlamıştır. Derginin muhalif kanattan uzaklaşması onun sayfa sayısına da yansımış, daha önce kâğıt sıkıntısı yüzünden hacmini küçültmek zorunda kalan dergi, bu yönünün törpülenmesi ile tekrar eski boyutuna geri dönmüştür. Dergi, 5 Aralık 1956'da yayınlanan ve tamamında Malta'ya sürgüne gönderilenlerin konu edildiği 48. sayıdan sonra yayın hayatına son vermiştir.

Kaynaklar

Sürelî Yayınlar

Akis Dergisi

Dün ve Bugün Dergisi

Resmî Gazete

Araştırma, İnceleme Eserler ve Raporlar

Ahmad, Feroz, *Demokrasi Sürecinde Türkiye (1945-1960)*, Hil Yayınları, İstanbul 1996.

Albayrak, Mustafa, *Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960)*, Phoenix Yayınevi, Ankara 2004.

Aydın, Ayşe, “Demokrat Parti’nin Kuruluşunun İlk Yıllarında Parti İçinde Meydana Gelen Hizipleşme ve Müstakil Demokratlar Grubu”, *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, XIX (2014), s. 269-288.

Salman, Bolat Bengül, “1935 Yılında Atatürk’e Karşı Planlanan Suikastın Basındaki Yansımaları”, *A. Ü. Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, XIII/49, 2012, s. 1-32.

Bulunmaz, Barış “Türk Basın Tarihi İçerisinde Demokrat Parti Dönemi ve Sansür Uygulamaları”, *Öneri Dergisi*, 10/37, 2012, s. 203-214.

Çakır, Hamza-Yavalar, Deniz Elif, “Demokrat Parti İktidarı ve Basın”, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, VI/3, 2017, s. 257-270.

Demir, Şerif, “Adnan Menderes ve 6/7 Eylül Olayları”, *İ.Ü. Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi*, S. 12, 2007, s. 37-63.

Demirel, Tanel, “Feyzi Lütfi Karaosmanoğlu”, *Türkiye’nin 1950’li Yılları* (Der. Mete Kaan Kaynar), İletişim Yayınları, İstanbul 2015.

Erdem, Ufuk, “Yeni Bilgi ve Belgeler Işığında Atatürk’e Suikast Girişimi (1935-1936)”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XVI/33, 2016, s. 275-306.

Eroğul, Cem, *Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi*, İmge Kitabevi, Ankara 1990.

Feridunoğlu, İsmail Cem, “Çok Partili Siyasi Hayatımızda Medya Siyaset İlişkileri Bağlamında İktidar Olgusu”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, IX/44, 2016, s. 1047-1062.

Gökçal, Olgun, *6/7 Eylül Olayları ve Türk Basını, Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir 2006.*

Güven, Dilek, *6-7 Eylül 1955 Olayları, İletişim Yayınları, İstanbul 2017.*

Kabacalı, Alpay, *Türk Basınında Demokrasi, Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, Ankara 1994.*

Karakuş, Emin, *Kırk Yıllık Gazeteci Gözü ile İşte Ankara, Hürriyet Yayınları, İstanbul 1977.*

Emre Kaya, Ayşe Elif, “Demokrat Parti Döneminde Basın-İktidar İlişkileri”, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, S. 39, 2010, s. 93-118.

Mehmetefendioğlu, Ahmet-Gürel, Cemal Necip, “İzmir Suikastı Mahkûmları İçin 1956 Yılında Yapılan Bir İade-i İtibar Girişimi”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XII/25, 2012, s. 227-244.

Müezzinoğlu, Ersin, “Mahkeme Tutanaklarına Göre İzmir Suikastı ve Ahmet Şükrü Bey”, *The Journal of Academic Social Science Studies*, S. 38, 2015, s. 155-176.

Op. Dr. Emin Bey'in Millî Mücadele Anıları, haz. Melih Tinal, Zeus Kitabevi, İzmir 2011.

Özkaya, Yücel, “İzmir Suikastı”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, VIII/22, 1991, s. 67-73.

Ruscuklu, Bülent, *Demokrat Parti'den 12 Eylül'e*, Alfa Yayınları, İstanbul 2008.

Sezer, Ayten, “Türkiye'deki İlk Kadın Milletvekilleri ve Meclis'teki Faaliyetleri”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, XIV/42, 1998, s. 889-905.

Sürmeli, Serpil, “Çanakkale Cephesi'nde Arap İlmî Heyeti ve Uryanizade Ali Vahid Efendinin Anıları”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, XVIII/53, 2002, s. 373-404.

Yaşar, Beril, “Demokrat Parti'de Parti İçi Demokrasi (1946-1960)”, *TOD*, XVIII, 2014, s. 503-541.

Tunçkanat, Haydar, *27 Mayıs 1960 Devrimi (Diktadan Demokrasiye)*, Çağdaş Yayınları, İstanbul 1996.

Yıldız, Nuran, “Demokrat Parti İktidarı ve Basın”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, LI/1, 1996, s. 481-505.